

Met subsidie van Brussel en Den Haag en eigen geld ondergaat Landgoed Zonnestraal in Hilversum dit jaar een gedaanteverwisseling. De relatie tussen de monumentale gebouwen van architect Duiker en het omringende landschap wordt hersteld en weer zichtbaar gemaakt. Zonnestraal doet een gooi naar een plek op de Werelderfgoedlijst van de Unesco.

**Facelift
Zonnestraal**

Werelderfgoed stapje dichterbij

Eddie de Paepe
e.de.paepe@hdcmedia.nl

Hilversum ✦ Landgoed Zonnestraal in Hilversum krijgt dit jaar een heel andere aanblik. De forse facelift richt zich op het groen rond het rijksmonument en op de entreeaan. De Haarlemse landschap-architect Peter de Ruyter was tien jaar geleden al betrokken bij de toekomstplannen voor het landgoed. Het oorspronkelijke landschapsplan uit 2005 is sindsdien uitgekristalliseerd tot een totaalvisie, waarin niet alleen het groen, maar ook de infrastructuur, verlichting, parkeren en nieuwbouw uitgebreid aan bod komen. Hierbij is ook de buurman, het Goois Natuurreservaat, nauw betrokken. Dankzij subsidie van Europa en de rijksoverheid kunnen al dit jaar delen van het plan worden uitgevoerd, licht manager Conny Rijbroek van Landgoed Zonnestraal toe. De aanpak richt zich op de wisselwerking tussen het beroemde Duiker-ensemble en het landschap, ter ondersteuning van nominatie voor de Werelderfgoedlijst van Unesco. Een derde van de kosten - in totaal 6,5 ton - neemt Zonnestraal voor eigen rekening. Het jaar 1931 (toen het sanatorium de deuren opende) dient daarbij als ijkpunt en bron van inspiratie. Net zoals dat het geval was bij de restauratie van de monumentale gebouwen. De Ruyter: „Die restauratie van Zonnestraal wordt dus nu pas voltooid. Architectuur en land-

schap kun je namelijk niet los van elkaar zien.” Bezoekers van het landgoed hebben kunnen zien dat er al het een en ander is veranderd. Zo zijn vorig jaar zomer de bermen van de entreeaan ontdaan van struikgewas. Ook is de omgeving van het ruim een eeuw oude landhuis De Pampahoeve hersteld. Inclusief het gazon aan de zijkant waarin vier ginkgo's staan. Verder is de roodendronhaag bij de entree van de villa verder doorgetrokken en zijn er extra hortensia's geplant. De grootste ingreep die voor dit jaar op het programma staat is de kap van een flink stuk bos aan de kant van de Hoorneboegse heide en het Zonneheideven. Een klus die als het even kan nog vóór het begin van het broedseizoen (15 maart) wordt geklaard. Honderden

grove dennen (bij elkaar 86 are) en Corsicaanse dennen (51 are) maken plaats voor een open heideveld. Deze aderslating wordt gecompenseerd. Duizenden grove dennentjes en zomereikjes (bij elkaar zo'n 140

'Architectuur en landschap kan je niet los zien'

are) worden geplant in het open bos (de 'plantage') aan de achterzijde van het complex. Op het programma staat verder het herstel van de wandelpaden rond het complex en in het (stuifduinen) bos, het zichtbaar maken van een oude wal, en het doortrekken van de 'bosweg' (entreeaan) voor tweewielers naar het Bosdrift-fietspad. Dat is nog niet alles. Her en der op het landgoed wordt oertollig asfalt verwijderd. De entreeaan krijgt niet alleen 'tijdloze' lantaarnpalen met led-lampen, maar ook een nieuw wegdek. Een vier meter breed zandkleurig middengedeelte (met knisperig oppervlak), met aan weerszijden donkergrijze suggestiestroken voor de fietsers. En Hilversummer Sven Lamme ontwerpt twee soorten zitbankjes voor rond respectievelijk het hoofgebouw en de Pampahoeve. In totaal zeventien stuks komen er te staan, gemaakt van beton en Zonnestraal-hout.

Informatie

De plannen voor het herstel van het landschap worden maandag 20 januari (vanaf 20.00 uur) toegelicht in het hoofgebouw van Landgoed Zonnestraal (Loosdrechtse Bos 17). Landschapsarchitect Peter de Ruyter geeft een presentatie van de plannen, waarna er vragen gesteld kunnen worden. Info: 035-5385400. Aanmelding: info@zonnestraal.org

Landgoed Zonnestraal in vogelvlucht. Nu (boven) en straks (rechts).

Het sanatorium na de bouw in 1931.

**Facelift
Zonnestraal**

Een heel idealistisch en modern verhaal

„Zonnestraal is een heel rijk landgoed, opgebouwd uit tijdlagen, die deels nog aanwezig zijn”, vertelt landschapsarchitect Peter de Ruyter. Op de oudste kaart van het gebied is te zien dat op de plek van het huidige landgoed in 1702 een productiebos stond. Met aan de kant van de heide een wal om de schapen en het stuifzand tegen te houden. Later, in de negentiende eeuw, ontstond een strakke verkeveling met lanen ten behoeve van de bosbouw. Dit is het werk van de toenmalige eigenaar, Frederik Smidt, die in 1911 een plan voor het hele gebied maakte. Met romantisch kronkelende wandelpaadjes door het bos. Hij liet onder meer een houten villa bouwen, De Pampahoeve, omringd door een fraaie tuin en 'bosjuwelen', zoals een nog bestaande 'piramide'. „Nog geen tien jaar later is er een heel andere wereld ontstaan”, vertelt De Ruyter. Op een steenworp afstand van de 'intieme' Pampahoeve is sanatorium Zonnestraal verzeen, een complex van beton en glas, van licht, lucht en ruimte. „Een enorme ingreep. Het sanatorium landde als een soort ruimteschip op de overgang tussen bos en heide. Iedereen was erg onder de indruk. Zonnestraal werd

als 'het witte schip op de heide' omschreven.” Het landschap rondom het sanatorium speelde een rol in de behandeling van de 'tuberculoselijders'. Wandelen, overnachten in boshuizen, meehelpen met het onderhoud van het bos. Nieuwe 'bosjuwelen' werden toegevoegd, zoals een openluchttheater. Het sanatorium keek, met het bos in de rug, uit over de open heide, symbool voor een betere toekomst. De relatie tussen zorg en natuur is anno 2014 weer actueel. Zonnestraal was zijn tijd vóór, benadrukt manager Conny Rijbroek. „Het was niet alleen een sanatorium, maar ook een nazorgkolonie. Er werd nagedacht over de re-integratie van de patiënten. Vandaar de werkplaatsen. En de nazorgwoningen, bestemd voor mensen die niet meer terug konden in de maatschappij. Een heel idealistisch en modern verhaal.” Sinds 1931 is er veel veranderd op het landgoed. De heide is dichtgegroeid. In het bos zijn met name in de jaren vijftig en zestig open plekken gemaakt, waarop een allegaartje aan barakken en andere bouwsels verrees. Het is de hoogste tijd voor een facelift.

Zicht op de 'plantage'.

Ruimteschip op de overgang van bos naar heide